

Ζητήματα μετάφρασης κειμένων οικονομικού χαρακτήρα

Μαρίνα Παππά

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα

Abstract:

This paper explores the translation problems in financial texts. Due to the development of international trade and globalisation, there is an increasing need for interstate co-operation in financial issues. These developments have an effect on the conditions and parameters of international communication and have a direct impact on translation.

The corpus comes from annual reports of the European Central Bank. More specifically, the purpose of this study is to investigate the factors that influence or impose the translator's options and we focus on the specific features of financial texts. We are investigating the way pragmatics and translation are closely linked in financial texts.

Keywords: Translation, financial texts, pragmatics, European Central Bank, language for specific purposes

Αντικείμενο της παρουσίασης αυτής αποτελεί η μελέτη των ζητημάτων μετάφρασης κειμένων οικονομικού χαρακτήρα. Λόγω της ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου και της παγκοσμιοποίησης των συναλλαγών, εμφανίζεται εντατικότερα η ανάγκη διακρατικής συνεργασίας και σε θέματα οικονομικού χαρακτήρα. Οι εξελίξεις αυτές επηρεάζουν και μεταβάλλουν τις παραμέτρους της διεθνούς επικοινωνίας και έχουν άμεσες επιπτώσεις στη μετάφραση.

Το corpus το οποίο επιλέξαμε να χρησιμοποιήσουμε για την έρευνά μας προέρχεται από τις επίσημες εκδόσεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και συγκεκριμένα την ετήσια έκδοση του Έτους 2001. Η προσέγγισή μας στηρίζεται στην συγκριτική μελέτη της αγγλικής, γαλλικής και ελληνικής έκδοσης, λαμβάνοντας υπόψη ότι, η αγγλική έκδοση μπορεί να θεωρηθεί η πρωτότυπη έκδοση ενώ οι εκδόσεις στις υπόλοιπες γλώσσες είναι μεταφράσεις, όπως μας πληροφόρησε η Διεύθυνση Επικοινωνίας, Τύπου και Πληροφοριών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Εξετάζουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ειδικών γλωσσών, όπως αυτά έχουν καταγραφεί στη διεθνή βιβλιογραφία και στη συνέχεια επικεντρωνόμαστε στις ιδιαιτερότητες των οικονομικών και κοινωνικοπολιτικών κειμένων.

Οφείλουμε να εξετάσουμε τον ρόλο της ορολογίας και τις παραμέτρους που επηρεάζουν τη χρήση και την απόδοση της ορολογίας σε κάθε γλωσσικό σύστημα. Μας απασχολεί η αντιμετώπιση του μεταφραστή ως προς την εξωγλωσσική πραγματικότητα.

Συχνά γίνεται η αντιδιαστολή ανάμεσα στη 'γενική γλώσσα' και στις ειδικές γλώσσες. Χαρακτηριστική είναι η διαπίστωση του Pierre Lerat (1995: 12-13) ότι "η γενική γλώσσα ως προς τη μορφολογία είναι περισσότερο άστατη ενώ στις ειδικές γλώσσες παρατηρούνται ομοιογενείς σημασιολογικά ακολουθίες ορολογίας οι οποίες είναι όμως επιρρεπείς σε φαινόμενα αλλομορφίας λόγω της χρήσης γλωσσικών μορφών κυρίως από τα αρχαία ελληνικά, τα λατινικά, τα αγγλικά."

Η σύνταξη των ειδικών γλωσσών στηρίζεται σε ομάδες λέξεων με σχετική σταθεροποίηση ακολουθιών ονοματοθεσίας σε μεγάλο βαθμό. Δεν μπορούμε ωστόσο να μιλήσουμε για "υποσύστημα", καθώς οι χαρακτηριστικοί μετασχηματισμοί διδακτικού, διοικητικού ή επιστημονικού ύφους δεν είναι αξιοσημείωτοι παρά μόνο λόγω της σχετικής τους συχνότητας, όχι λόγω της φύσης τους.

Η σημασιολογία των ειδικών γλωσσών, όπως αυτή της γενικής γλώσσας στηρίζεται στην ερμηνεία γραμματικών σχέσεων και στη γνώση γενικών μορφολογικών, ιεραρχικών μηχανισμών και μηχανισμών εκφώνησης αλλά ταυτόχρονα πρέπει να

ερμηνευθούν και έξωθεν προερχόμενες σχέσεις, καθώς οι ειδικές γλώσσες αναφέρονται σε ένα περιβάλλον ειδικών γνώσεων.

Συνοπτικά ο P. Lerat (1995: 20) ορίζει την ειδική γλώσσα ως “φυσική γλώσσα η οποία θεωρείται φορέας εξειδικευμένων γνώσεων”, ως γλώσσα κατά κύριο λόγο γραπτή, με την ορολογία ως κατ’εξοχήν διακριτικό στοιχείο του εξειδικευμένου κειμένου (1995: 62) και τονίζει ότι η ορογραφία προϋποθέτει την επίλυση όλων των προβλημάτων του γραπτού λόγου, όπως παραλλαγές στη γραφή και νόρμα χρήσης, η οποία είναι στατιστικό στοιχείο για το γλωσσολόγο και επιτακτική ανάγκη για το μη γλωσσολόγο. Βέβαια θεωρεί τις ειδικές γλώσσες πολυσυστήματα γιατί περιλαμβάνουν και μη γλωσσικά στοιχεία όπως σύμβολα, δίνουν προτεραιότητα στο γραπτό λόγο, έχουν ετερόκλητη μορφολογία, η σύνταξή τους είναι η σύνταξη της εκάστοτε γλώσσας αλλά ευνοούνται ορισμένοι τύποι εκφωνημάτων και επαγγελματικής φρασεολογίας και αντιμετωπίζουν τη φρασεολογία χωρίς εθνοκεντρισμό.

Μπορούμε να μιλήσουμε για ειδική γλώσσα στον οικονομικό τομέα καθώς παρουσιάζει όλα τα χαρακτηριστικά όπως προσδιορίζονται από τον P. Lerat. Η γλώσσα των οικονομικών κειμένων είναι κατ’αρχήν γλώσσα η οποία χρησιμοποιείται για επαγγελματικούς σκοπούς. Στην περίπτωση του οικονομικού τομέα έχουμε μεταφορά στοιχείων και πληροφοριών μεταξύ ειδικών σε θέματα μακροοικονομίας, μικροοικονομίας και διεθνών οικονομικών και εμπορικών σχέσεων.

Ο τεχνικός χαρακτήρας της διατύπωσης ποικίλλει ανάλογα με τις ανάγκες της επικοινωνίας. Το χαρακτηριστικό αυτό μπορεί να οδηγήσει σε περιορισμένη χρήση στις γλώσσες στις οποίες δεν αναγνωρίζεται το καθεστώς της γλώσσας εργασίας. Ωστόσο στην περίπτωση της ειδικής οικονομικής γλώσσας, μπορούμε να μιλήσουμε για ευρεία διάδοση και χρήση της αγγλικής οικονομικής γλώσσας, ιδίως σε θέματα διεθνών οικονομικών σχέσεων και διεθνούς εμπορίου.

Επίσης παρουσιάζει εξειδικευμένες γνώσεις, οι οποίες προσδιορίζονται γλωσσικά μέσω όρων οι οποίοι είναι κυρίως λέξεις και ομάδες λέξεων (με ουσιαστικά, επίθετα και ρήματα) που έχουν καθιερωθεί συμβατικά.

Βέβαια στην περίπτωση της ειδικής οικονομικής γλώσσας, διατηρούμε ορισμένες επιφυλάξεις ως προς τον μη εθνοκεντρισμό σε θέματα ορολογίας, καθώς οι οικονομικές σχέσεις είναι κοινωνικό φαινόμενο και πολλά οικονομικά προϊόντα και θεσμικά όργανα είναι άμεσα συνδεδεμένα με την οικονομική και κοινωνική οργάνωση συγκεκριμένων κρατών και οικονομικών συστημάτων.

Στα οικονομικά κείμενα που θα εξετάσουμε μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα το πλαίσιο δημιουργίας νέων οικονομικών συνθηκών. Σύμφωνα με την Έκδοση των Γραφείων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα με τίτλο *Η Ευρωπαϊκή Ένωση: ένα σύντομο οδοιπορικό στην ιστορία, τους θεσμούς και τις βασικές πολιτικές της*, με την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (ENI), με έδρα τη Φρανκφούρτη της Γερμανίας. Κύρια αποστολή του είναι η προετοιμασία των νομισματικών διαδικασιών για την έναρξη της τελικής φάσης της ΟΝΕ και στη συνέχεια αντικαταστάθηκε από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) η οποία αποτελεί τον πυρήνα του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), στο οποίο σύστημα εκτός από αυτήν συμμετέχουν οι Κεντρικές Τράπεζες των χωρών της ζώνης του ευρώ.

Το σύστημα αυτό έχει ως στόχο τη διαμόρφωση και εφαρμογή της κοινής νομισματικής πολιτικής, την εκτέλεση των συναλλαγματικών συναλλαγών της Ένωσης σύμφωνα με τις οδηγίες του Συμβουλίου Υπουργών και τη διαχείριση των συναλλαγματικών αποθεματικών των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ.

Στα κείμενα τα οποία εξετάζουμε μας ενδιαφέρει επίσης και το ελεύθερο κείμενο, δηλαδή ο ρέων λόγος, το αυθόρμητο εκφώνημα που δεν υπακούει σε ειδικούς κανόνες

που διέπουν τους όρους και τις στερεότυπες εκφράσεις (Κουτσιβίτης 1994: 231) και χρησιμοποιείται κυρίως όταν αναφερόμαστε σε κείμενα ειδικών γλωσσών.

Ωστόσο είτε πρόκειται για σύνταξη πρωτότυπων κειμένων ή για μετάφρασμα θα πρέπει το κείμενο να έχει ροή παρά την ενσωμάτωση συνταγμάτων ορολογίας. Επίσης θα πρέπει να δοθεί προσοχή στην κυριαρχία (όπως καταγράφεται ακόμη και με στατιστικά δεδομένα) συγκεκριμένου τρόπου έκφρασης, ύφους που κυριαρχεί σε αυτά τα κείμενα. Ο P. Lerat θεωρεί μάλιστα ότι τα στοιχεία αυτά δεν αφορούν μόνο τις ονοματικές προτάσεις, την παθητική σύνταξη αλλά ακόμη και τους συνδέσμους, την λογική τους και την δομή του εκφωνήματος.

Η θεώρηση αυτή καταλύει ουσιαστικά τα όρια ανάμεσα σε ελεύθερο κείμενο και μη, αλλά απαιτεί επίσης την προσοχή του μεταφραστή όχι μόνο στις στερεότυπες εκφράσεις και στη ορολογία. Η υιοθέτηση της κατάλληλης υφολογικής προσέγγισης από πλευράς του μεταφραστή ενδεχομένως να είναι αποτέλεσμα έρευνας τεκμηρίωσης και εξοικείωσης με εξειδικευμένου τύπου κείμενα.

Οι εικονογραφικές επαναλήψεις, οι γραφικές αναπαραστάσεις για την αποκωδικοποίηση των δεδομένων και φαινομένων, οι πίνακες, τα ιστογράμματα και τα κυκλικά διαγράμματα διαδραματίζουν ιδιαίτερο ρόλο στην αποκωδικοποίηση ελεύθερου κειμένου αλλά και κειμένων με εξαιρετικά έντονη χρήση ορολογίας και επιστημονικών εκφράσεων και μπορούν να λειτουργήσουν και ως εργαλείο για το μεταφραστή.

Το κατ' εξοχήν χαρακτηριστικό στοιχείο των ειδικών γλωσσών, η ορολογία θεωρείται από την Christine Durieux (1992: 95-103) ότι εξασφαλίζει αποτελεσματικότητα και λακωνικότητα στην επικοινωνία. Η λακωνικότητα επιτρέπει οικονομία στην έκφραση καθώς η χρήση συγκεκριμένων και καλά καθορισμένων όρων επιτρέπει την αποφυγή μακροσκελών εξηγήσεων και παραφράσεων που επιβαρύνουν το λόγο και δυσχεραίνουν την ανάγνωση. Ως προς τη μετάφραση στη γλώσσα στόχο, θεωρεί ότι η ορολογία επιτρέπει στο μεταφραστή να επανεκφράσει το νόημα με αποτελεσματικό και οικονομικό τρόπο.

Τα συστατικά στοιχεία της ορολογίας, «οι όροι» πρέπει να είναι γλωσσικές ενότητες που να μπορούν να ενσωματωθούν σε εκφωνήματα και να μπορούν να έχουν συντακτική λειτουργία ακόμη και αν η μορφολογία τους δεν είναι σύμφωνη με τους κανόνες του σωστού σχηματισμού των λέξεων, και πρέπει ταυτόχρονα να είναι ενότητες γνώσης με σταθερό περιεχόμενο, δηλαδή περισσότερο ανεξάρτητες από το συγκεκριμένο, από τις συνηθισμένες λέξεις, όπως τονίζει ο P. Lerat. (1995: 45).

Όμως το μεγαλύτερο πρόβλημα για τις ειδικές γλώσσες και κυρίως για τη μεταφραστική διαδικασία δημιουργείται από την ύπαρξη ακολουθιών ονοματολογίας όπως *dommages et intérêts* ή *groupe sanguin*. Οι ειδικοί τις ονομάζουν *lexie*, *syntagme lexical*, *syntagme lexicalisé*, ή ακόμη και *synapsie*.

Ο Lerat αναπτύσσει το σκεπτικό του Darmesteter ότι οι δομές αυτές βρίσκονται σε παράταξη μεταξύ τους λόγω χρήσης, του Benveniste ότι πρόκειται για συνάψεις, δηλαδή ουσιαστικά που βρίσκονται συνδεδεμένα μεταξύ τους με πρόθεση, του Guilbert που κινείται στην κατεύθυνση του Benveniste αλλά διαχωρίζει τις συνάψεις με τη στενή έννοια του όρου από τις ακολουθίες «ουσιαστικό + επίθετο» και προτείνει την ονομασία συνταγματικό σύνθετο («*composé syntagmatique*»).

Ίσως στο σημείο αυτό, τα όρια των δομών αυτών μπορεί να διαφέρουν από γλώσσα σε γλώσσα καθώς πχ. στη γαλλική γλώσσα μπορούμε να διακρίνουμε σύνθετα ουσιαστικά, ρηματικές εκφράσεις, επιθετικές και επιρρηματικές εκφράσεις ενώ ειδικά στη περίπτωση της γαλλικής νομικής γλώσσας μπορούμε να μιλάμε για ορολογικές εκφράσεις (*locutions terminologiques*) όπως το «*porter préjudice*». Το βασικό ενδιαφέρον από μεταφραστική άποψη είναι η σωστή απόδοση στη γλώσσα στόχο, αλλά

κυρίως η ένταξη των δομών αυτών στο ελεύθερο κείμενο του μεταφράσματος χωρίς να επιβαρύνεται η συντακτική δομή της πρότασης.

Παρατηρούμε ότι οι ειδικές γλώσσες και ιδιαίτερα τα επιστημονικά και πιο συγκεκριμένα τα οικονομικά κείμενα αποτελούν έναν ιδιαίτερο τομέα μελέτης σε άμεση σχέση με θέματα ορολογίας. Οι ειδικές γλώσσες έχουν αποτελέσει αντικείμενο μελέτης, κυρίως για λόγους διδακτικής ενώ οι θεωρητικοί επικεντρώνονται πέρα από τα προβλήματα της τυποποίησης σε ζητήματα κατανόησης των εννοιών και στη μελέτη των παραγόντων που καθορίζουν την κατάρτιση λεξιλογικών και φρασεολογικών αντιστοιχιών.

Ως προς τα ζητήματα μετάφρασης οικονομικών κειμένων η Jeanne Dancette στο άρθρο *La complexité de la langue économique et commerciale au Québec : problèmes de traduction* τονίζει ότι ένας μεταφραστής προκειμένου να κατανοήσει ένα κείμενο θα πρέπει να γνωρίζει πολυάριθμες και πολύπλοκες έννοιες του τομέα, καθώς και τις πολιτιστικές, εξωγλωσσικές αξίες που υπάρχουν στη γλωσσική έννοια των όρων. Ένας αρχάριος μεταφραστής ή μη εξειδικευμένος μεταφραστής στον οικονομικό τομέα θα έχει σπάνια το υπόβαθρο γνώσεων που θα του επιτρέπει να προσανατολισθεί στις επιλογές της μετάφρασης. Το πρόβλημα των εργαλείων που έχει στη διάθεση του είναι ιδιαίτερα οξύ.

Οι επιλογές του μεταφραστή είναι πάρα πολλές και η Dancette υπενθυμίζει το επίθετο *corporate* για το οποίο ο J. Delisle έχει καταγράψει σαράντα περίπου αντιστοιχίες του. Επίσης αναφέρει ότι σε πολλές άλλες περιπτώσεις, ο μεταφραστής συναντά στα κείμενα προς μετάφραση όρους που έχουν λεξικοποιηθεί στα αγγλικά, αλλά που δεν υπάρχουν στα λεξικά. Μπορεί να είναι όροι που λεξικοποιούνται, όπως πχ. *Flow-through share (action accréditive)* και *flow-through funding (financement par actions accréditives)* που δεν εμφανίζονται παρά μόνο σε ένα εγχειρίδιο αναφοράς, είτε όροι που δεν μπορούμε να ορίσουμε την κατάσταση της λεξικοποίησής τους όπως *partnership agreement (entente ou contrat de société en nom collectif)* (συμφωνία εταιρικής σχέσης) ή *portofolio diversification (διαφοροποίηση ή διασπορά χαρτοφυλακίου)*.

Οι επιλογές που έχει ο μεταφραστής σε αυτή την περίπτωση είναι είτε να προχωρήσει μόνος του σε μετάφραση ή να συνεχίσει την έρευνα τεκμηρίωσης με την ελπίδα να υπάρξει ο αντίστοιχος όρος σε επιστημονικό περιοδικό ή σε επίσημο κείμενο.

Στα κείμενα οικονομικού χαρακτήρα ο μεταφραστής κινείται ανάμεσα στο επίπεδο της οικονομικής και κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας και στο επίπεδο της γλώσσας, προσπαθώντας να επιτύχει τη μεγαλύτερη δυνατή αντιστοιχία, αναφορικά και πραγματολογικά με τις λέξεις και τις προτάσεις της γλώσσας πηγής.

Σύμφωνα με τον P. Newmark (1988: 151) τα κείμενα αυτά εντάσσονται στην κατηγορία που αναφέρεται σε θεσμούς όπως είναι τα πολιτικά κείμενα και τα διοικητικά κείμενα σε αντίθεση με την μετάφραση τεχνικών κειμένων τα οποία εντάσσει σε άλλη κατηγορία.

Όπως ισχύει σε όλες τις ειδικές γλώσσες, έχουμε τη δημιουργία ιδιαίτερων εκφράσεων, ένα είδος επαγγελματικής διαλέκτου η οποία διαμορφώνεται συνεχώς, καθώς ο οικονομικός τομέας εξελίσσεται με γοργούς ρυθμούς και πάρα πολύ συχνά οι ειδικοί του τομέα χρησιμοποιούν νέες εκφράσεις ή προσδίδουν νέα σημασία σε συνηθισμένες εκφράσεις ή λέξεις όπως πχ.

(1)

tier one' and 'tier two'.asset

les actifs de «niveau I» et les actifs de “niveau II”.

«πρώτη βαθμίδα» και «δεύτερη βαθμίδα» περιουσιακών στοιχείων

όπου περιουσιακό στοιχείο πρώτης βαθμίδας είναι αυτό που είναι διαπραγματεύσιμο στην αγορά και πληροί ορισμένα κριτήρια καταλληλότητας, τα οποία είναι ομοιόμορφα για όλη τη ζώνη του ευρώ και ορίζονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ενώ τα περιουσιακά στοιχεία δεύτερης βαθμίδας είναι διαπραγματεύσιμα ή μη περιουσιακά στοιχεία (ιδιαίτερης σημασίας για την εθνική οικονομική αγορά)

(2)

These two categories are referred to as '*tier one*' and '*tier two*'.
Une distinction est opérée entre deux catégories d'actifs éligibles aux opérations de crédit de l'Eurosystème: *les actifs de «niveau I» et les actifs de «niveau II»*.

Οι κατηγορίες αυτές καλούνται «*πρώτη βαθμίδα*» και «*δεύτερη βαθμίδα*».

Συγκρίνοντας την αγγλική, τη γαλλική και την ελληνική έκδοση της Ετήσιας Έκθεσης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας διαπιστώνουμε την ύπαρξη ενδείξεων επηρεασμού της γαλλικής και ελληνικής έκδοσης από την αγγλική. Χαρακτηριστικό είναι το ακόλουθο παράδειγμα:

(3)

As part of the efforts to promote a more integrated repo market, market participants have been involved in a project conducted under the aegis of the European Banking Federation and the European Repo Council for the establishment of a representative benchmark for the euro "*general collateral*" repo market. (Eurepo reference rates).]

Dans le cadre des efforts visant à promouvoir un marché de pensions plus intégré, les opérateurs de marché ont pris part à un projet mené sous l'égide de la Fédération bancaire européenne et de l' *European Repo Council (Conseil européen des opérations de pension)* pour l'établissement d'une référence représentative pour le marché des pensions en euros "avec support de garanties générales" (taux de référence Eurepo) devenu opérationnelle en mars 2002.

Στο πλαίσιο της προσπάθειας για περαιτέρω ενοποίηση της αγοράς συμφωνιών επαναγοράς, οι συμμετέχοντες στην αγορά έλαβαν μέρος σε ένα πρόγραμμα που διεξήχθη υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ομοσπονδίας και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συμφωνιών Επαναγοράς με σκοπό τη θέσπιση αντιπροσωπευτικής τοποθέτησης αναφοράς για την αγορά συμφωνιών επαναγοράς βάσει ασφάλειας γενικών προδιαγραφών ('*general collateral*') της ζώνης του ευρώ (επιτόκια αναφοράς Eurepo).

Άλλες φορές σε μια από τις εκδόσεις γίνεται έμμεση αναφορά σε θεσμούς και διαδικασίες οι οποίες όμως στις άλλες εκδόσεις παρουσιάζονται άμεσα πχ.

(4)

Regarding gold assets, the ECB has not entered into any type of management, in line with the *Central Bank Gold Agreement of 26 September 1999*.

Conformément à l' accord du 26 septembre 1999 sur les avoirs en or des banques centrales, la BCE n' a pas effectué d' opération de gestion des avoirs en or.

Όπως προβλέπεται στην από 26 Σεπτεμβρίου 1999 Συμφωνία Χρυσού μεταξύ των Κεντρικών Τραπεζών (Central Bank Gold Agreement), η ΕΚΤ δεν προέβη σε κανενός είδους διαχείριση των διαθεσίμων σε χρυσό.

Παρατηρούμε ότι στο αγγλικό πρωτότυπο και στην ελληνική μετάφραση γίνεται αναφορά ρητή στη "Συμφωνία Χρυσού μεταξύ των Κεντρικών Τραπεζών"(Central Bank Gold Agreement), ενώ το γαλλικό κείμενο αναφέρεται στην accord du 26 septembre 1999. Ίσως η προσέγγιση αυτή, δηλαδή η αποφυγή της ονομασίας της συμφωνίας στα γαλλικά και η παράθεσή της στα αγγλικά ακόμη και στο ελληνικό κείμενο, να είναι μια ακόμη ένδειξη της κυριαρχίας της αγγλικής γλώσσας στον οικονομικό τομέα, ή τουλάχιστον του γεγονότος ότι πολλές συμφωνίες έχουν γίνει ευρέως γνωστές με την αγγλική ονομασία τους.

Η απόδοση του "gold assets" με "avoir en or" και "διαθέσιμα σε χρυσό" είναι αναμενόμενη καθώς η έννοια "assets" όπως και το αντίστοιχο γαλλικό "avoir" αναφέρεται σε περιουσιακά στοιχεία, σε στοιχεία του ενεργητικού όπου μπορούν να ρευστοποιηθούν. Βέβαια ο όρος ο οποίος αποδίδει καλύτερα την έννοια του "διαθέσιμου περιουσιακού στοιχείου" στα αγγλικά είναι ο όρος "reserve". Στο αγγλικό κείμενο μπορούσαμε επίσης να έχουμε το "gold holdings" το οποίο αντιστοιχεί πλήρως στο "διαθέσιμα σε χρυσό" και στο "avoirs en or".

Επίσης, έχουμε συχνή χρήση του αρκτικόλεξου στην αγγλική έκδοση ενώ στη γαλλική και στην ελληνική ο μεταφραστής προτιμά να χρησιμοποιεί την αναλυτική ονομασία του θεσμού ή της δράσης που περιγράφεται από το αρκτικόλεξο, ίσως και πάλι γιατί τα αρκτικόλεξα έχουν καθιερωθεί περισσότερο στην αγγλική οικονομική γλώσσα. Είναι επίσης πιθανό τα αρκτικόλεξα να μην έχουν παγιωθεί στη συνείδηση των χρηστών της γαλλικής ή της ελληνικής γλώσσα, όπως το ακόλουθο:

(5)

The FSAP provides guidelines for the necessary measures to be taken in the area of financial markets, in that it identifies areas in which progress is needed and provides guidance for their implementation.

Le plan d'action pour les services financiers fournit des orientations pour les mesures à prendre au niveau des marchés financiers, en identifiant les domaines où des progrès doivent être accomplis et en indiquant des lignes à suivre pour leur mise en œuvre.

Το πρόγραμμα δράσης χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών αποτελεί γενικό άξονα για τα απαραίτητα μέτρα που πρέπει να ληφθούν στον τομέα των χρηματοπιστωτικών αγορών, καθώς εντοπίζει τους τομείς στους οποίους απαιτείται πρόοδος και παρέχει καθοδήγηση για την εφαρμογή των μέτρων.

Για λόγους σαφήνειας αρκετές φορές οι μεταφραστές επιλέγουν την αποφυγή του μακροπεριόδου λόγου έτσι ώστε να είναι ευκολότερη η ανάγνωση του κειμένου. Παρά πολύ συχνά όμως οι ίδιες συντακτικές δομές αναπαράγονται και στις μεταφράσεις και όπου είναι δυνατό οι μεταφραστές αποφεύγουν τους συντακτικούς μετασχηματισμούς. Χαρακτηριστική είναι η ακόλουθη περίοδος όπου διατηρείται η παρατακτική δομή σε

όλες τις γλώσσες, ενώ θα ήταν δυνατή και άλλου είδους διατύπωση της περιόδου, έτσι ώστε να αποφευχθεί η παρενθετική πρόταση:

(6)

Upon the introduction of RTGS PLUS, *as a step towards consolidating the large –value payment systems infrastructure within the euro area*, the hybrid system Euro Access Frankfurt (EAF)was shut down.

Au moment de l' introduction de RTGS PLUS, *mesure visant à faire progresser la consolidation de l' infrastructure des systèmes de paiement de gros montant au sein de la zone euro*, le système hybride Euro Access Frankfurt (EAF) a été fermé.

Με την εισαγωγή του RTGS PLUS –που αποτελεί ένα βήμα προς τη δημιουργία ενιαίας υποδομής των συστημάτων πληρωμών μεγάλων ποσών στη ζώνη του ευρώ-έπαυσε η λειτουργία του υβριδικού συστήματος Euro Access Frankfurt (EAF).

Άλλοτε πάλι η χρήση όρων οι οποίοι δεν είναι μονολεκτικοί, οδηγεί από μόνη της σε μακροσκελείς προτάσεις πχ.

(7)

The issue of fair value accounting (FVA) has also been topical in the international discussions

La question de la comptabilisation en juste valeur a également fait objet de discussions

Το ζήτημα της αποτίμησης με την εύλογη αξία (fair value accounting- FVA) επίσης βρέθηκε στο προσκήνιο των διεθνών συζητήσεων

Ωστόσο, οι μεταφράσεις και στη γαλλική και στην ελληνική γλώσσα έχουν φυσικότητα στην έκφραση και δίνουν την αίσθηση ότι πρόκειται για πρωτότυπα κείμενα.

Ως προς τη χρήση των αρκτικόλεξων παρατηρούμε ότι η εμφάνιση αρκτικόλεξου σε μια γλώσσα δεν συνεπάγεται ότι και στις αποδόσεις στις άλλες γλώσσες ο μεταφραστής θα επιλέξει τη συντομογραφία. Όπως φαίνεται στο ακόλουθο παράδειγμα στην αγγλική και στην ελληνική γλώσσα υπάρχει το αρκτικόλεξο

(8)

Merger and acquisition activity involving EU banks

Opérations de fusions et acquisitions auxquelles participent des banques de l' Union européenne

Εξαγορές και συγχωνεύσεις τραπεζών της ΕΕ

Η είναι δυνατό να υπάρχει αρκτικόλεξο μόνο στο αγγλικό πρωτότυπο χωρίς να δημιουργούνται αντίστοιχα στην γαλλική και ελληνική απόδοση πχ.

(9)

The ECB participated in the regular monitoring market developments by the *Financial Stability Forum (FSF)*, aimed at gathering news on vulnerabilities in domestic and international financial systems, and the *Committee on the*

Global Financial System (CGFS) intended to identify potential sources of vulnerabilities and assess changes in the operational infrastructure of financial markets.

La BCE a participé au suivi régulier de l' évolution des marchés réalisé par le *Forum sur la stabilité financière*, qui permet des échanges de vue sur les faiblesses des systèmes financiers nationaux et internationaux. De même, elle a participé aux travaux du *Comité sur le système financier mondial*, chargé d'identifier les sources potentielles de faiblesses et d' évaluer les changements qui se produisent dans la structure opérationnelle des marchés financiers.

Η ΕΚΤ συμμετείχε στην τακτική παρακολούθηση των εξελίξεων στις αγορές από τη *Συνδιάσκεψη για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα*, με σκοπό τη συγκέντρωση απόψεων σχετικά με τα ευπαθή σημεία των εθνικών και διεθνών χρηματοπιστωτικών συστημάτων, και την *Επιτροπή για το Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Σύστημα* με σκοπό τον εντοπισμό πιθανών πηγών ευπάθειας και την αξιολόγηση των αλλαγών στη λειτουργική υποδομή των χρηματοπιστωτικών αγορών.

Επίσης ακόμη και απλά σχετικά όροι είναι γνωστοί με πολλές ονομασίες και περισσότερα του ενός αρκτικόλεξα:

(10)

Στα αγγλικά: ATM, automated teller machine, automatic counter, automatic teller machine, automatic banking machine

Στα γαλλικά: GAB, DAB, guichet automatique, guichet automatique bancaires, distributeur automatique de billets,

Στα ελληνικά: ATM, αυτόματη ταμειακή μηχανή

Η πολυτυπία αυτή θέτει προβλήματα επιλογής στο μεταφραστή χωρίς ωστόσο να υπάρχει πρόβλημα κατανόησης του σημαινόμενου καθώς είναι ευρέως γνωστό αλλά και έχουν καθιερωθεί με το αρκτικόλεξο τους. Γενικότερα ωστόσο, η χρήση των αρκτικόλεξων επιτρέπει στον αγγλόφωνο συντάκτη και στο γαλλόφωνο μεταφραστή να έχουν ευέλικτες φράσεις ενώ η έλλειψη τους στα ελληνικά δημιουργεί μακροσκελή συντάγματα.

(11)

particularly in the ICT-intensive electrical machinery sector.

notamment dans le secteur des biens d' équipement électriques à fort contenu en TIC.

ιδίως στον κλάδο εκείνο των ηλεκτρικών μηχανημάτων όπου γίνεται εντατική χρήση πληροφορικής και τεχνολογίας των επικοινωνιών.

Η απόδοση του "electrical machinery sector" με το "secteur des biens d' équipement électriques" και το "κλάδος των ηλεκτρικών μηχανημάτων" ίσως να οφείλεται στη γενική έννοια του όρου "machinery" (μηχανήματα) στην αγγλική γλώσσα και για το λόγο αυτό να επιλέγεται η απόδοση με τη χρήση του όρου "biens" ο οποίος σε

συνδυασμό με το επίθετο "électrique" μπορεί να καλύψει πλήθος συσκευών και αντιστοιχεί στην έννοια του "ηλεκτρικού εξοπλισμού" του όρου "machinery".

Μπορεί να γίνεται λόγος για ευρωπαϊκή οικονομία ή για παγκοσμιοποίηση, όμως όλα αυτά στηρίζονται σε υποκείμενες κοινωνικές και πολιτικές δομές και σε οικονομικές πρακτικές και τραπεζικά προϊόντα πολλών χρόνων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Pfandbrief, όπου δεν υπάρχει αντίστοιχος όρος σε άλλες γλώσσες γιατί δεν έχει δημιουργηθεί η αντίστοιχη πραγματικότητα. Ο μεταφραστής προσπαθεί να αποδώσει όχι μόνο τις οικονομικές έννοιες αλλά ένα ολόκληρο οικονομικό σύστημα το οποίο ως προς τις λεπτομέρειες του διαφέρει από χώρα σε χώρα.

(12)

Assets similar to «Pfandbriefe», which originated in German and Austrian markets, have also introduced or have experienced issuance growth in recent years in other euro area countries (for example “obligations foncières in France and “cédulas hipotecarias” in Spain).

Des titres similaires aux Pfandbriefe, introduits à l’origine sur les marchés allemand et autrichien, ont également été lancés ou ont vu leurs émissions se développer au cours des dernières années dans d’autres pays de la zone euro (par exemple, les obligations foncières en France et les “cédulas hipotecarias” en Espagne.).

Περιουσιακά στοιχεία παρόμοια με τα “Pfandbriefe” που προήλθαν από τη γερμανική και αυστριακή αγορά, έχουν εισαχθεί ή έχουν σημειώσει αυξημένες εκδόσεις τα τελευταία χρόνια και σε άλλες χώρες της ζώνης του ευρώ (πχ obligations foncières στη Γαλλία και “cédulas hipotecarias” στην Ισπανία.).

Για λόγους σαφήνειας αρκετές φορές οι μεταφραστές επιλέγουν την αποφυγή του μακροπεριόδου λόγου έτσι ώστε να είναι ευκολότερη η ανάγνωση του κειμένου. Στη συγκεκριμένη περίπτωση στη γαλλική απόδοση επιλέγεται η δημιουργία δύο περιόδων ενώ στο αγγλικό πρωτότυπο και στην ελληνική μετάφραση έχουμε μόνο μια περίοδο.

(10)

The ECB participated in the regular monitoring market developments by the Financial Stability Forum (FSF), aimed at gathering news on vulnerabilities in domestic and international financial systems, and the Committee on the Global Financial System (CGFS) intended to identify potential sources of vulnerabilities and assess changes in the operational infrastructure of financial markets.

La BCE a participé au suivi régulier de l’évolution des marchés réalisé par le Forum sur la stabilité financière, qui permet des échanges de vue sur les faiblesses des systèmes financiers nationaux et internationaux. De même, elle a participé aux travaux du Comité sur le système financier mondial, chargé d’identifier les sources potentielles de faiblesses et d’évaluer les changements qui se produisent dans la structure opérationnelle des marchés financiers.

Η ΕΚΤ συμμετείχε στην τακτική παρακολούθηση των εξελίξεων στις αγορές από τη Συνδιάσκεψη για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα, με σκοπό τη συγκέντρωση απόψεων σχετικά με τα ευπαθή σημεία των εθνικών και διεθνών χρηματοπιστωτικών συστημάτων, και την Επιτροπή για το Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Σύστημα με σκοπό τον εντοπισμό πιθανών πηγών ευπάθειας και την αξιολόγηση των αλλαγών στη λειτουργική υποδομή των χρηματοπιστωτικών αγορών.

Γενικότερα θα μπορούσαμε να πούμε ότι παρατηρείται συχνά παράθεση του αγγλικού όρου μαζί με την ελληνική απόδοσή του. Βέβαια διαπιστώνουμε ότι η προσοχή του μεταφραστή πρέπει επίσης να επικεντρωθεί ιδιαίτερα στις συνάψεις καθώς οι συνάψεις στην οικονομική γλώσσα διαφέρουν από την ελληνική γλώσσα

(11)

First as to banks' sectoral risk exposures; the telecom-media technology (TMT) sectors showed a rapid increase

Tout d'abord, s'agissant des *risques sectoriels encourus par les banques*, les secteurs des TMT (télécommunications –médias –technologie) ont enregistré une hausse

Πρώτον, όσον αφορά τους κινδύνους που ανέλαβαν οι τράπεζες έναντι συγκεκριμένων τομέων, οι τομείς των τηλεπικοινωνιών, των μέσων ενημέρωσης και της τεχνολογίας παρουσίασαν ταχεία αύξηση του δανεισμού τους.

Στην ανωτέρω περίπτωση, η σύναψη “αναλαμβάνουν κίνδυνο” μπορεί να ξαφνιάζει τον αναγνώστη, ωστόσο στο *Λεξικό Εμπορικών και Οικονομικών Όρων*, υπάρχει η έκφραση “αναλαμβάνω κινδύνους= run a risk” και οι ειδικοί μας πληροφόρησαν ότι η έκφραση αυτή χρησιμοποιείται συχνά στον τραπεζικό τομέα.

Γενικότερα διαπιστώνουμε ότι οι μεταφραστές δεν επέλεξαν την περισσότερο “ελεύθερη απόδοση” στα αποσπάσματα γενικού χαρακτήρα μένοντας πιο κοντά στο πρωτότυπο όταν γίνεται αναφορά σε περισσότερο εξειδικευμένα οικονομικού χαρακτήρα. Βέβαια όπως επισημαίνει ο Newmark (1988: 159) στα κείμενα τεχνικού χαρακτήρα, όπως και σε άλλα κείμενα πληροφοριακού χαρακτήρα, ο μεταφραστής μπορεί να είναι τολμηρός ως προς τη γραμματική με μετασχηματισμούς, μετατόπιση προτάσεων και διαχωρισμό σε περιόδους, μετατροπή ρημάτων σε ουσιαστικά.

Βέβαια ακόμη και ως προς την ορολογία θα πρέπει ο μεταφραστής να έχει πάντοτε υπόψη του όσα αναφέρονται στον ορισμό της ορολογίας σύμφωνα με τα πρότυπα ISO ότι δηλαδή οι έννοιες δεν είναι συνδεδεμένες με μεμονωμένες γλώσσες, ότι όρος είναι η ονομασία μιας έννοιας υπό τη μορφή γραμμάτων, ψηφίων, πικτογραμμάτων (εικονοσυμβόλων) ή ένας οποιοδήποτε συνδυασμός τους, ενώ η ειδική γλώσσα είναι ένα γλωσσικό υποσύστημα που χρησιμοποιεί την ορολογία και γλωσσικά μέσα έχοντας ως στόχο την επικοινωνία σε ένα συγκεκριμένο τομέα. Τα στοιχεία δείχνουν ότι βασικό στοιχείο είναι η επικοινωνία με φορέα τις έννοιες, συνεπώς η μετάφραση θα πρέπει να επικεντρωθεί ως προς τη απόδοση των εννοιών που επιθυμεί να παρουσιάσει ο φορέας το πρωτοτύπου, χωρίς να θυσιάζεται η μεταφορά του νοήματος και των εννοιών σε μια στείρα αντιστοίχιση όρων.

Ακόμη και οι μαθητευόμενοι μεταφραστές συνειδητοποιούν ότι τα εργαλεία ορολογίας δεν έχουν ταξινόμηση ανά τομέα εννοιών και υπάρχουν ελλείψεις στη

συστηματοποίηση του λεξιλογίου ανά τομέα γνώσης, ή δεν προσφέρουν επαρκές συγκείμενο το οποίο να καλύπτει τη συνταγματική ή υφολογική χρήση των όρων. Τα κενά αυτά καλείται να αντιμετωπίσει ο μεταφραστής με την έρευνα τεκμηρίωσης.

Επίσης πρέπει να ευαισθητοποιηθεί στο γεγονός ότι ακόμη σε μεταφράσεις ειδικών κειμένων, μπορεί να χρειασθεί να επιλέξει μεταξύ λέξεων που δεν είναι πλήρη συνώνυμα ή να βρεθεί αντιμέτωπος με έλλειψη τυποποίησης στην ορολογία, με αποτέλεσμα και πάλι να χρειάζεται να επιλέξει ο ίδιος ποιος όρος ή ποια απόδοση είναι περισσότερο καθιερωμένοι.

Ως προς την απόδοση, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν και οι συντακτικές συνάψεις στα οικονομικά κείμενα όπως πχ. το ελληνικό 'κατάρτιση προϋπολογισμού' τα οποία δεν συναντώνται συχνά σε δίγλωσσα λεξικά οικονομικών όρων ούτε σε βάσεις δεδομένων.

Άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο συνειδητά, ο μεταφραστής πριν από κάθε προσπάθεια απόδοσης οικονομικών κειμένων έχει προχωρήσει σε ανάλυση εννοιών στις οποίες αναφέρεται το κείμενο και σε μια βασική ταξινόμηση των εννοιών και των ονομασιών τους. Μόνο με αυτήν την ιεράρχηση μπορεί να είναι βέβαιος ότι αποδίδει την πραγματικότητα του πρωτοτύπου.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Anastassiadi-Simeonidi A. (1990). "Αρκτικόλεξα". In *Terminologie et traduction No 2/3*, Luxembourg: Commission des Communautés européenne, pp. 39-80.
- Balmet S.E., M.H. de Legge. (1992) *Pratiques du français scientifique*. Paris: Hachette /AUPELF
- Baker M., Malnkaer K. (1988). *Routledge Encyclopedia of Translation studies*, Routledge: London and New York.
- Boquet Cl.(1992). "Phraséologie et traduction dans les langues de spécialité" in *Terminologie et traduction No 2/3*, Luxembourg: Commission des Communautés européenne, pp. 271-284.
- Cesari Fr.(1994). "Alcune notazione sulla traduzione economica" in *Parallèles No 16, 1994* Genève: Presses Universitaires de Genève, pp. 91-97.
- Dancette J. (1992). "La complexité de la langue économique et commerciale au Québec: problèmes de traduction" in *Terminologie et traduction, No 2/3 -1992*, Luxembourg: Commission des Communautés européennes, CECA-CEE-CEEA, pp.197-209.
- Durieux Chr. (1992). "La terminologie en traduction technique: apports et limites". in *Terminologie et traduction, No 2/3 -1992*, Luxembourg, Commission des Communautés européennes, CECA-CEE-CEEA, pp.95-103.
- Κουτσιβίτης Β. (1994). *Θεωρία της μετάφρασης*. Αθήνα: Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις.
- Lerat P.(1995). *Les langues spécialisées*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Newmark P. (1988). *A Textbook of Translation*. London: Prentice Hall International Language Teaching.
- Χρυσοβιτσιώτη Ι. – Σταυρακόπουλου Ι. (2001). *Λεξικό Αγγλοελληνικό και ελληνοαγγλικό εμπορικών, τραπεζικών και χρηματοοικονομικών όρων*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.